

กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน: ศึกษากรณีนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนจักรราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา*

The Process of Developing Mindfulness-Based Learning: A Case Study
of Prathomsuksa 6 Students at Chakrarajaratsamakkhi School,
Nakhonratchasima Province

¹เข็มชาติ ทนกระโทก, พระธรรมวัชรบัณฑิต สมจินต์ สัมมาปณฺโญ
และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท

¹Khemchat Thonkrathoke, Phra Dhammavajrabundit Somjin Sammapanño
and Phra Pramote Vadakovido

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: khemchat.2506@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎี กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ตามศาสตร์ใหม่ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน 3) เพื่อพัฒนาและนำเสนอ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักรราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ตามกรอบของอริยสัจโมเดลตามแนวทางของบันได 9 ขั้น กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลจำนวน 32 คน/รูป ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน 6 คน ผู้ปกครองและนักเรียน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิการออกแบบกิจกรรม 6 คน/รูป ด้านพระพุทธศาสนาและสันติวิธี 5 รูป โรงเรียนต้นแบบ 5 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบทดสอบ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทและสภาพปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน จักรราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา พบว่า (1) ด้านกายภาพ นักเรียนยังขาดการเรียนรู้ที่มีสติแต่งกาย ไม่เหมาะสม (2) ด้านพฤติกรรม ความประพฤติไม่เรียบร้อย ขาดระเบียบวินัย (3) ด้านจิตภาพ นักเรียนไม่กล้า แสดงออก ขาดจิตอาสาเมตตา ขาดสติจดจ่อการเรียน (4) ด้านปัญญาภาพ ขาดปัญญาทักษะ ในการแก้ปัญหาการเรียน 2) หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการต่อกระบวนการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน พบว่า หลักสติปัญญา 4 มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสติ ทั้งเชิงรับและสติเชิงรุก ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทางกาย ธรรมะรู้สึกรู้เท่าทันความคิด 3) กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนจักรราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ต้องใช้กระบวนการพัฒนาสติเชิงรุก และสติ เชิงรับ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาการฝึกอบรม 4 ขั้นตอน

คำสำคัญ: กระบวนการ; การเรียนรู้; สติเป็นฐาน

Abstract

The research article aims at the three following purposes: 1) to study and analyze the problem condition, context, necessity, and concept of the theory of The process of developing mindfulness-based learning according to the current scientific context; 2) to study and analyze the principles of Buddhist peaceful means that contribute to the process of developing mindfulness-based learning; and 3) to develop and propose the process of developing mindfulness-based learning on a case study of grade 6 students at Chakkarat Rat Samakee School, Nakhon Ratchasima Province. This study was conducted using research and development (R&D) methods according to the framework of the Noble Truth Model following the guidelines of the 9-step ladder framework. The sample group included 32 persons comprising: 6 administrators and teachers, 10 parents and students, 6 experts in activity design, 5 people in the field of Buddhism and peaceful means, and 5 people from model schools. The tools for data collection included interviews, questionnaires, observation form, and test. The results can be summarized as follows:

The research results found that: 1) The context and state of learning problems among Grade 6 Students at Chakkarat Rat Samakee School, Nakhon Ratchasima Province were found as follows: (1) Physical issues, such as a lack of mindfulness during learning and inappropriate attire; (2) Behavioral issues, such as lack of discipline, and failure to submit homework on time; (3) Mental issues, such as hesitance to express themselves, lack of compassion, lack of concentration, and short study periods; and (4) Intellectual problems such as lack of skills to solve learning problems. 2) The Four Foundations of Mindfulness were found to be the principles of Buddhist peaceful means that facilitate the mindfulness-based learning process. The four foundations played a key role to develop both passive and proactive mindfulness by engaging students in physical, emotional, and thoughts. 3) The development process of mindfulness-based learning for grade 6 students at Chakkarat Rat Samakee School, Nakhon Ratchasima Province, found that a proactive and passive mindfulness development process is necessary, with four stages of training development.

Keywords: Process; Learning; Mindfulness-Based

บทนำ

เนื่องจากปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล เกิดการแข่งขันกันพัฒนาระบบการสื่อสารและเทคโนโลยี จึงกลายเป็นยุคที่มีการสื่อสารไร้พรมแดน แบบก้าวกระโดด ทุกคนสามารถเรียนรู้ และเข้าถึงได้ รวมถึงเยาวชนไทยทุกคนสามารถบริโภคข้อมูลและการสื่อสารต่างๆ เทคโนโลยีดิจิทัลได้โดยง่ายสะดวก และรวดเร็ว เป็นการเปิดโลกทัศน์ ให้ความรู้ที่หลากหลายเปิดกว้าง ยุคดิจิทัลเป็นยุคที่สะท้อนสภาวะของความไวเร็ว และแรง ดิจิทัลจึงเป็นภาพสะท้อนคุณสมบัติของเยาวชนในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความคิดไว และการตัดสินใจ

สถาบันไอเอ็มซี สรุปสถิติจากรายงานดังกล่าว โดย "คนไทย" ติดอันดับโลกการใช้ดิจิทัลหลายรายการจากรายงานนี้ ประเทศไทยมีอัตราส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตต่อประชากรทั้งหมดอยู่ที่ 77.8% ติดอันดับที่ 34 ของโลก แต่เราใช้เวลาในการเล่นอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยสูงถึงชั่วโมง 6 นาทีต่อวัน ติดอันดับที่ 7 ของโลก คนไทยติดอันดับสองของโลกที่ใช้เวลาเฉลี่ยในการเล่นอินเทอร์เน็ตจากมือถือที่ 5 ชั่วโมง 28 นาทีต่อวัน โดยที่ฟิลิปปินส์เป็นอันดับหนึ่งของโลกการใช้อินเทอร์เน็ตจากเครื่องคอมพิวเตอร์คนไทยใช้เวลาเฉลี่ย 3 ชั่วโมง 38 นาทีต่อวัน ติดอันดับที่ 18 ของโลก ด้านความเร็วของอินเทอร์เน็ตตามบ้าน พบว่า ประเทศไทยติดอันดับสองของโลก ที่ความเร็วที่ความเร็ว 171.37 Mbps รองจากสิงคโปร์ และความเร็วของอินเทอร์เน็ตทางมือถือของประเทศไทยอยู่ที่ 31.91 Mbps ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลกที่ 29.06 Mbps ไม่มากนัก และติดอันดับที่ 29 ของโลก คนไทยติดอันดับสองของโลกในการเล่นวิดีโอเกมส์จากทุกอุปกรณ์ โดยมีจำนวน 94.7 % ของจำนวนผู้สอบถามที่ใช้อินเทอร์เน็ต โดยอันดับหนึ่งคือประเทศฟิลิปปินส์ ขณะที่ค่าเฉลี่ยทั่วโลกอยู่ที่ 83.6% ฉะนั้นจึงต้องหันกลับมาคิดทบทวนทั้งผลดีและผลเสีย ของเทคโนโลยีดิจิทัล และพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน เพราะ “สติ แปลว่า เล่น การเล่น เป็นการเล่นมาของความรู้ เล่นมาแห่งความทรงจำ สติเป็นเครื่องขนส่ง หากเรามีปัญญามากหรือความจำมาก แต่เล่นมาไม่ทัน กับเวลาที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น นั่นคือไม่มีสติ สติจึงเป็นเครื่องขนส่งความรู้ ความจำมาใช้ให้ทันเวลาที่เกิดขึ้น” (Buddhadasa Bhikkhu, 1985) กลุ่มเยาวชนคนไทย จะต้องปลูกฝังให้มีสติรู้เท่าทัน

คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น โดยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานอายุ 15-59 ปี เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 8.8 ปี ในปี 2551 เป็น 9.3 ปี ในปี 2558 แต่เมื่อพิจารณาคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นพื้นฐาน (O-NET) ในปี 2558 พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และ ผลคะแนนสอบ PISA ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน เนื่องจากข้อจำกัดที่สำคัญของการศึกษาไทย ทั้งปัญหาเรื่องหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำทำให้ ขาดความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ขณะที่ในระดับอาชีวศึกษายังมีเด็กที่สนใจเรียนต่อสายอาชีพในสัดส่วนที่น้อย โดยในปีการศึกษา 2558 มีสัดส่วนนักเรียนสายอาชีพต่อสายสามัญเท่ากับ 36: 64 ส่วนระดับอุดมศึกษา พบว่า มีการเปิดหลักสูตรโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดงาน บัณฑิตที่จบออกมาบางส่วนยังมีปัญหา คุณภาพ ทั้งนี้ จากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ IMD ปี 2559 ด้านคุณภาพการศึกษาใน มหาวิทยาลัยอยู่ในลำดับที่ 47 จาก 61 ประเทศ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้การศึกษาไทยทุกระดับยังมี ปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข ขณะเดียวกันคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ โดยการใช้ อินเทอร์เน็ตของคนไทยแม้ว่าจะเพิ่มสูงขึ้นเป็น 26 ล้านคน แต่เป็นการใช้เพื่อการอ่านหาความรู้เพียงร้อยละ 31.7 ส่วนอัตราการอ่านหนังสือพบว่าอยู่ที่ร้อยละ 81.8 โดยอ่านเฉลี่ยเพียงวันละ 37 นาที (Office of the National Economic and Social Development Council, 2017) เพียงแต่ต้องตระหนักในการบริโภค มีทั้งคุณและโทษในการเข้าถึงแหล่งความรู้

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อทำงานวิจัยและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักรราชราชูราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้พบสภาพปัญหาของเด็กนักเรียนที่มีลักษณะขาดสติสมาธิในการเรียนรู้ ขาดความตั้งใจ ใส่ใจกิจกรรมการเรียน ในขณะที่คุณครูดำเนินการสอน เกิดจากสภาพปัญหาพื้นฐานของครอบครัวนักเรียน ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของนักเรียน ทำให้ไม่มีสติสมาธิต่อการเรียน ด้วยเหตุอันเนื่องจากการติดโทรศัพท์ แต่ผู้ปกครองส่วนใหญ่นิยมซื้อโทรศัพท์มือถือให้บุตรหลานใช้จุดประสงค์เพื่อติดต่อสื่อสาร เมื่อเด็กอยู่บ้านตามลำพัง ผู้ปกครองออกไปทำงานข้างนอกเพื่อหาเลี้ยง

ครอบครัว แต่เด็กกลับมาเอาโทรศัพท์มาใช้ในการเสพข้อมูลต่างๆ อย่างขาดสติ คบเพื่อน เกเรก็มี เพราะเด็กอยู่ในวัยอยากรู้อยากเห็น มักเชื่อเพื่อนมากกว่าผู้ปกครอง หรือพ่อแม่ เสียงต่ออบายมุข ทำให้เสียอนาคตได้ จะเห็นว่าสิ่งที่กล่าวมานั้นเป็นที่มาของปัญหาทำให้นักเรียนไม่มีสติและสมาธิในการเรียนเต็มที่ ความสำคัญที่ตามมาเด็กขาดศักยภาพในการเรียนรู้ ไม่พร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งด้านภายในจิตใจ และบริบทภายนอกเป็นปัญหาแก่โรงเรียน ครอบครัวทางบ้าน สังคมชุมชน ประเทศชาติ

กล่าวโดยสรุปคือเพื่อพิจารณาตามดูกาย เดิน นั่ง นอน พิจารณาดูเวทนา อารมณ์สุข ทุกข์ ไม่สุข ไม่ทุกข์ พิจารณาดูจิต การดูจิตก็คือการมีสติระลึกรู้เท่าทัน พิจารณาทั้งราคะ โทสะ โมหะ ฟุ้งซ่าน ทั้งในด้านมืดและด้านสว่าง โดยมีสติตามระลึกรู้สภาพเป็นจริงที่เป็นอยู่ในขณะนั้นๆ จัดได้ว่าอยู่กับปัจจุบัน ตามรู้ตามดูสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยใจที่อุเบกขาเป็นกลาง การพิจารณาธรรม มีสติรู้เท่าทันจะเห็นว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ เสื่อมสลายดับไปทั้งสิ้น เมื่อนักเรียนหรือบุคคลได้ฝึกแล้ว ส่งผลทำให้มีสติจดจ่ออยู่กับการเรียนรู้หรือกิจที่ทำ และอดทนต่อการเรียนรู้ พร้อมกับพัฒนาปัญญาสู่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการเรียนรู้และใช้ชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมรับมือกับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งบริบท สภาพปัญหา สภาพแวดล้อมต่างๆ ในช่วงวัยชีวิตก้าวเข้าสู่วัยรุ่นโดยมีสติคอยกำกับตักเตือนตนเองให้ยับยั้งชั่งใจ ในการตัดสินใจกระทำอย่างมีสติ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในสังคม วัฒนธรรม จัดได้ว่าเป็นคนไม่ประมาท เป็นพลังจากโรงเรียนสู่ประเทศชาติ อันเกิดจากการใช้สติเป็นฐานการเรียนรู้

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีแนวคิดนำเสนอหัวข้อวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ศึกษากรณีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตตามคุณสมบัติของเยาวชนที่ดี ดำเนินชีวิตตามแบบอย่างนักเรียนที่มีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ ให้เด็กนักเรียนเกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมถึงไปปรับใช้จริงในชีวิตประจำวัน นำตนไปสู่ชีวิตที่ดีงาม เกิดคุณค่าต่อชีวิตตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็นและแนวคิดทฤษฎีกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐานตามศาสตร์ใหม่
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน
3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารและแนวคิด ทฤษฎี (Documentary Study) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2546 และจากเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ หนังสือตำราทางวิชาการ ทฤษฎี วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมกับนักเรียนเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานบริบทพื้นที่กรณีศึกษา โดยการเลือกพื้นที่แบบเจาะจงที่มีความสำเร็จในการพัฒนาการฝึกอบรมอาจมีการแจกแบบสอบถามให้กับนักเรียนตอบก่อนการปฏิบัติ และหลังการปฏิบัติ การฝึกสติการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน เด็กควรมีคุณสมบัติ คือ สังคหวัตถุ 4

เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักเรียนมาใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือในการวิจัยกับผู้อำนวยการโรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา ในการทำวิจัยกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐานการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 พุทธสันติศาสตร์ใหม่

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) หรือกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงทั้งหมด 32 คน เป็น 5 กลุ่มที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก คือ 1) ด้านกลุ่มผู้ปกครองและนักเรียน จำนวน 10 คน 2) ด้านกลุ่มเจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร และคณะครูที่ดูแลเด็กนักเรียน จำนวน 6 ท่าน 3) ด้านกระบวนการและการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 6 รูป/คน 4) ด้านพระพุทธรักษาและพุทธสันติวิธีทางการเรียนการสอนพระพุทธรักษา 5 รูป 5) ด้านโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือและวิธีการในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และบุคคลที่เกี่ยวข้อง การใช้เครื่องมือคำถามสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยกำหนดประเด็นระบุไว้ในแบบสัมภาษณ์ หนังสือขอความอนุเคราะห์ขอการลงพื้นที่ และการขอสัมภาษณ์ที่ออกโดยหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษาศึกษา เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักแนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ของการวิจัย และผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพโดยการกำหนดประเด็นในการศึกษาสร้างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม และถอดแบบอย่างของความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยและพัฒนาการควบคุมคุณภาพเครื่องมือที่ใช้การตรวจสอบข้อมูลของนักเรียนโรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะจำแนกผู้ให้สัมภาษณ์ตามความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งนี้ในการให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะได้จัดเตรียมประเด็นที่จะทำการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยระบุประเด็นลงในแบบสัมภาษณ์ โดยในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนำประเด็นที่จะสัมภาษณ์ให้ผู้ที่จะให้สัมภาษณ์อ่านจากนั้นผู้วิจัยจะเป็นผู้สอบถามผู้ให้สัมภาษณ์ทีละประเด็นด้วยตนเองในลักษณะการสนทนาโต้ตอบโดยใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงเพื่อจัดเก็บข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านเมื่อเสร็จสิ้นการให้สัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปสรุปเรียบเรียงลงในแบบสัมภาษณ์แล้วนำเสนอต่อไปและผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านกรอกแบบสอบถามโดยตรง

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการจัดบันทึกลักษณะการบรรยาย (Descriptive) และนำมาข้อมูลมาอธิบาย โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยตรวจสอบเนื้อหาข้อมูลจำแนกประเภทข้อมูลตามประเด็นต่างๆ ที่จะดำเนินการวิจัยและคัดลอกเอาแต่เฉพาะข้อมูลและเนื้อหาที่ถูกต้องชัดเจน เพื่ออธิบายและวิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุอุปสรรค ผลกระทบและความจำเป็น

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Descriptive Presentation of the Research Results) ผู้วิจัยดำเนินการจัดอบรมนักเรียนเพื่อเป็นช่องทางในการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่และรับฟังความคิดเห็นสำหรับงานวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ตามกรอบของอริยสัจโมเดลตามแนวทางของบันได 9 ขั้น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักเรียนที่เกี่ยวข้อง และเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาแนวทางการนักเรียนเกิดความสุข เกิดความคิด เกิดอารมณ์ดี เกิดความสามัคคี และมีความสำเร็จช่วยเหลือตนเองได้ไม่เป็นภาระของผู้อื่น มีความหนักแน่น มีจิตใจมั่นคง มีความรู้ต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถตอบคำถามวิจัย/และปัญหาที่ต้องการทราบได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวคิดทฤษฎี กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐานศึกษากรณี: นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราชภัฏสามัคคี จังหวัดนครราชสีมา ตามศาสตร์สมัยใหม่ ผลการวิจัยพบว่า บริบทของโรงเรียนการสอนยังไม่ตอบโจทย์ในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวคิดศาสตร์สมัยใหม่ ครูส่วนใหญ่ใช้ความเคยชินในการสอนไม่ค่อยยึดนักเรียนเป็นจุดศูนย์กลาง ไม่ให้แรงเสริม การกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ นักเรียนไม่ค่อยสนใจการเรียนเท่าที่ควร หลังจากได้นำเอาหลักแนวคิดตามศาสตร์สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับเด็กนักเรียน ทำให้เข้าใจเด็กนักเรียน นักเรียนมีความพร้อมในการเรียน อุปสรรคในการเรียนการสอนมีน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด คณะครู ผู้ปกครองนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพอใจ สภาพปัญหาทั้งหมดสามารถแก้ได้ เพียงแต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหันหน้าเข้าหากันหาทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เชื่อว่าจะทำให้สมมุติคือสาเหตุของปัญหานั้นหมดไปหรือลดน้อยลงไป จัดได้ว่าแก้ไขถูกทาง นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เมื่อตอบโจทย์แก้ปัญหาดตรงจุด ปัญหานั้นหมดไป

สภาพปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราชภัฏสามัคคี จังหวัดนครราชสีมา ใช้หลักทฤษฎี 4 เป็นแนวทางในการประเมินผล ปัญหาทั้ง 4 ด้านพบว่า 1) ด้านกายภาพ นักเรียนยังขาดการเรียนรู้ที่มีสติ นักเรียนบางคนขาดจิตสำนึกไม่ทิ้งขยะลงในถังที่กำหนด ธรรมชาติที่ให้ประโยชน์แก่เรา ทำให้เราไม่ขาดแคลนอาหาร มีร่างกายแข็งแรงสุขภาพดี การรับประทานอาหารยังไม่คำนึงถึงคุณภาพ แต่เน้นเรื่องรสชาติ นักเรียนบางคนทิ้งขยะที่ห้ามทิ้ง ทำให้เกิดปัญหากับสภาพแวดล้อมได้ 2) ด้านพฤติกรรม ความประพฤติ ไม่เรียบร้อย ขาดระเบียบวินัย ส่งการบ้านไม่ตรงเวลา นักเรียนติดโซเชียล เช่น ชอบเล่นโทรศัพท์ ทางวาจา นักเรียนพูดจาไม่สุภาพ ไม่กล้าพูดความจริง 3) ด้านจิตภาพ นักเรียนไม่กล้าแสดงออก ขาดจิตอาสาเมตตา ขาดสติจดจ่อการเรียนสั้น ขาดความอดทน และความเพียร 4) ด้านปัญญาภาพ ขาดการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติ เมื่อขาดสติจิตจะไม่นิ่งสมาธิไม่มีเกิด การพิจารณาใคร่ครวญจะไม่เกิดขึ้น จึงขาดปัญญาในการแก้ปัญหา การเรียน และเรื่องส่วนตัว ขาดทักษะในการแก้ปัญหา ชอบแกล้งเพื่อน ทะเลาะกับเพื่อน จัดได้ว่าเป็นคนขาดปัญญาชอบใช้ความรุนแรง มากกว่าการ การใช้แบบสันติวิธี มีเหตุผล ไม่เข้าใจแบบสันติขาดสติปัญญานำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้วิชาต่างๆ และการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากขาดสติรู้เท่าทัน ทำให้นักเรียนยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง Gen me เนื่องจากเด็กติดโซเชียล ขาดสติยับยั้งชั่งใจ การเสพข้อมูลข่าวสารตามเพื่อน การเลียนแบบพฤติกรรมในทางลบ ส่งผลกระทบต่อตนเอง กลายเป็นคนมีปัญหาในกลุ่มเพื่อน และมีปัญหากับการเรียน จัดได้ว่าขาดปัญญามีความทุกข์มากกว่าความสุข มองคนรอบข้างในแง่ลบ ไม่มั่นใจในตัวเอง ไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง และไม่ยอมรับผู้อื่นในทัศนคติตัวเอง จัดได้ว่าขาดการตอบสนองขั้นพื้นฐาน จึงเกิดปัญหา

ความจำเป็น เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคแห่งการพัฒนาด้วยเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเยาวชนเสพข้อมูลข่าวสารทางเทคโนโลยีได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว ไม่จำเป็นต้องใช้ความอดทนในการรอคอย ขาดสติเชิงรับ และเชิงรุก จะเห็นได้ว่านักเรียนติดโซเชียล เช่น โทรศัพท์มือถือ มีโลกส่วนตัวไม่เข้าสังคมกับเพื่อน ผลการเรียนตกต่ำ ไม่มีระเบียบวินัย มีจิตใจเมินเฉยกับเพื่อน ไม่มีความเมตตา นักเรียนไม่สนใจการเรียน เป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของนักเรียนต้องศึกษาแนวคิดตามศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน การใช้แรงเสริม เข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน ว่าเด็กวัยใดชอบกิจกรรมแบบใด การยึดเด็กเป็นจุดศูนย์กลางการเรียนรู้ นักเรียนสนใจอยากเข้าร่วมกิจกรรมอยากค้นหา และช่วยทำให้ความต้องการ หรือนโยบายของทางโรงเรียน ที่เน้นคุณภาพ

การเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีด้วยตนเอง สำเร็จลงได้ สิ่งสำคัญคือตั้งศรัทธา เต็มกลับมาสู่การเรียนที่มีความสุข ฉะนั้นจะเห็นว่าแนวคิดตามศาสตร์สมัยใหม่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ศึกษากรณีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา การพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน หลักธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติ คือสติปัญญา 4 มีสติเป็นตัวระลึกรู้และขับเคลื่อน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทางกาย ความรู้สึก รู้เท่าทันความคิด และปัญญาเข้าใจธรรมชาติที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงอย่างมีสติ ใช้หลักกรรมไตรสิกขา 3 เป็นตัวสนับสนุน การพัฒนาการฝึกอบรมความประพฤติของนักเรียน อบรมสติสมาธิ อบรมปัญญา ให้มีแนวคิดแบบวิเคราะหฺ์ มากกว่าการท่องจำ และใช้หลักกรรมภาวนา 4 เป็นตัววัดผลการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางกายท่าทีต่อสิ่งแวดล้อม ความประพฤติของนักเรียน ทางอารมณ์ การแก้ปัญหา กับกลุ่มเป้าหมายที่การฝึกอบรม

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการเก็บข้อมูลวิจัยอย่างเป็นระบบโดยกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา โดยกำหนดการพัฒนาการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือขั้นตอนที่ 1 สร้างศรัทธา อย่างมีสติขั้นตอนที่ 2 สืบค้นอย่างมีความหมาย อย่างมีสติ ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาปัญญาของตนเองอย่างมีสติ ขั้นตอนที่ 4 สรุปและนำไปใช้ อย่างมีสติ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ประกอบด้วยการพัฒนา 6 ด้าน พัฒนาด้านสันติภายใน การพัฒนาด้านการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน พัฒนาด้านคุณลักษณะนักเรียนต้นแบบ พัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาแรงบันดาลใจและเป้าหมายชีวิต พัฒนาด้านการใช้สื่ออย่างมีสติ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการพัฒนาทั้ง 6 ด้านมาวิเคราะห์สังเคราะห์ ได้เป็นองค์ความรู้ใหม่ 4 ด้าน

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ตามกรอบของอริยสังฆโมเดลตามแนวทางของบันได 9 ขั้น ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ตอบโจทย์เป็นกระแสไหลเวียนในกรอบไม่รู้จักสิ้นที่ส่งต่อถึงคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของการพัฒนาการสื่อสารของนักเรียนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ มีอยู่ 4 ประการ คือ ด้านสันติภายใน, ด้านความประพฤติ, ด้านคุณธรรม, ด้านปัญญา ได้แก่

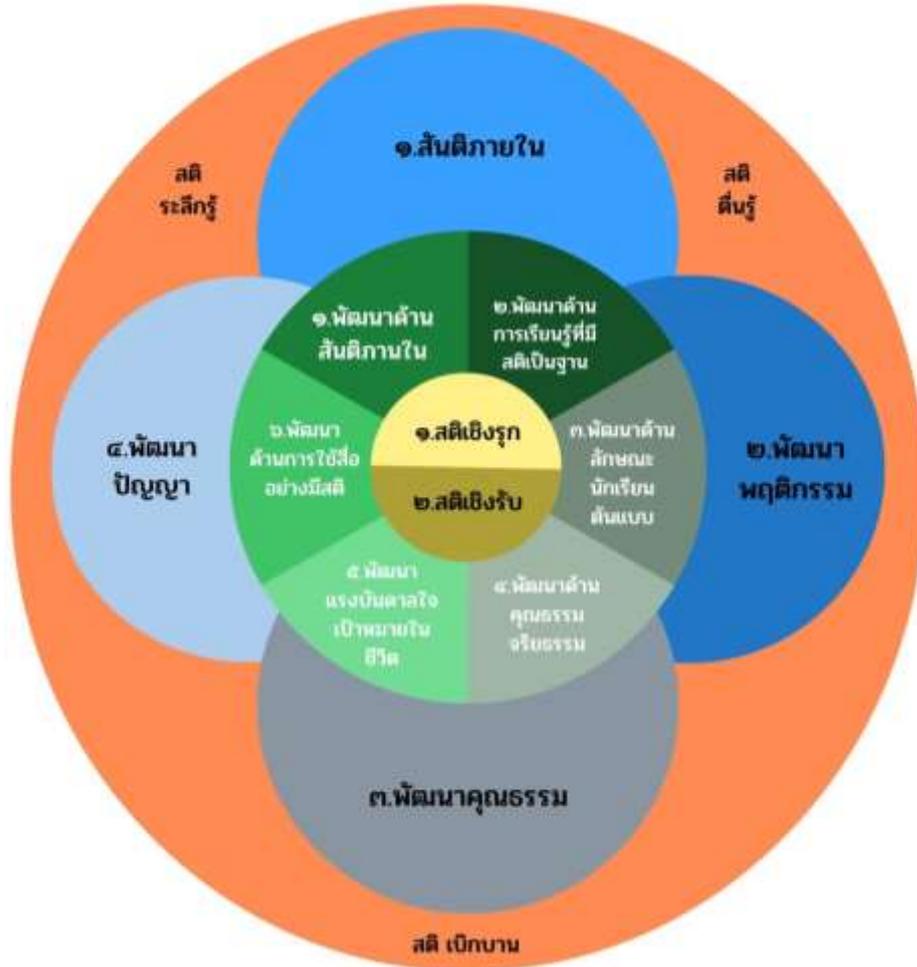

Figure 1: The Process of Developing Mindfulness Based Learning

จากแผนภาพข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า

- 1) สันติภายใน หลังจากผ่านการพัฒนาการเรียนรูสติ มีการบอมน จะช่วยทำให้มีจิตใจที่อ่อนโยน ไม่เห็นแก่ตัว มีเมตตาต่อเพื่อน มีความอดทน มีความเพียร เป็นคนตรงไปตรงมาไม่โกหก มีจิตใจหนักแน่น มีสติ รู้เท่าทันยั้งยั้งช่างใจ รู้จักให้อภัย มีความละเอียดใจต่อบาบ เป็นคนเข้าสังคมได้ง่าย กล้าแสดงออก
- 2) พัฒนาพฤติกรรม ด้านความประพฤติ ผู้เข้าพัฒนาการฝึกอบรม มีพฤติกรรมทางวาจา ทางกาย ที่เรียบร้อย มีระเบียบวินัยดีขึ้น เป็นคนตรงเวลา มีความเข้าใจตนเอง ไม่มีเจตนาที่จะเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น ไม่รังแกเพื่อน ไม่แก้งเพื่อน มีพฤติกรรมที่อยากช่วยเหลือผู้อื่น มีจิตอาสาเสนอตัวรับใช้งานต่างๆ เป็นต้น
- 3) พัฒนาคุณธรรม เมื่อนักเรียนผ่านการเรียนรู้เมื่อผ่านการพัฒนาการเรียนรูที่มีสติ ทำให้มีความสงบ ภายใน ประพฤติตนในทางที่ดีงามไม่เบียดเบียนใคร มีจิตใจอารมณ์เย็น มีเมตตาต่อเพื่อน จิตใจตั้งมั่น มีปัญญา รู้เห็นตามความเป็นจริง รู้ผิดชอบชั่วดี ไม่ประพฤติชั่ว มีหิริโอตตปปะความเกรงกลัวต่อบาบ มีระเบียบวินัย ไม่ต้องให้ครูบังคับ ชอบช่วยเหลือเพื่อน มีจิตใจอาสา ไม่เห็นแก่ตัว ปฏิบัติตนเหมือนมีศีล แต่เป็นไป โดยธรรมชาติไม่ฝืนใจ
- 4) พัฒนาปัญญา เมื่อการพัฒนาการเรียนรูที่มีสติอบรมศีลหรือความประพฤติ อบรมจิตใจ ของนักเรียนดีแล้ว ย่อมทำให้ทักษะด้านปัญญาถูกพัฒนาตามมา มีปัญญาพิจารณา เป็นจริงตามเหตุผล สติ มีความแก่กล้ามากขึ้น ทำให้มีสมาธิในการควบคุมจิตใจ ใช้เหตุผลมากกว่าความถูกใจ จัดได้ว่าเป็นคนมีปัญญา ไม่หลงไปในทางที่ผิด สามารถแก้ปัญหาได้โดยไม่ใช้ความรุนแรงในชีวิตประจำวัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพบริบท และสภาพปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์พบว่า บริบทของพื้นที่ของโรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี การคมนาคมสะดวก ทางด้านเศรษฐกิจมีผลกระทบจากโควิด นักเรียนมีปัญหาด้านกายภาพ การแต่งกายไม่เรียบร้อย ทางด้านพฤติกรรม นักเรียนมีความประพฤติไม่เรียบร้อย ขาดระเบียบวินัย ส่งการบ้านไม่ตรงเวลา นักเรียนติดโซเชียล ไม่กล้าพูดความจริง นักเรียนไม่กล้าแสดงออก ขาดจิตอาสา เมตตา ขาดสติจดจ่อการเรียนสั้น ขาดความอดทน ขาดปัญญาในการแก้ปัญหาการเรียน ขาดทักษะในการแก้ปัญหา ชอบแกล้งเพื่อน ทั้งนี้เป็นเพราะสภาพแวดล้อมทางสังคม รวมไปถึงสิ่งล่อใจต่างๆ โดยเฉพาะโซเชียลที่มีความหลากหลาย มีช่องทางการเข้าถึงหลายแพลตฟอร์ม จึงทำให้เด็กนักเรียนให้ความสนใจกับโซเชียลเหล่านั้นมากขึ้น ขาดสมาธิในการเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Ruangsiri, Phramaha Hansa Dhammaso, and Phra Promote Vadakovido (2021) เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐาน: ศึกษากรณี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสวายพิทยาคม ตำบลสวาย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่านักเรียนมีปัญหาสมาธิสั้น ไม่กล้าแสดงออก เด็กขาดวินัย เด็กติดโซเชียลมีเดีย มีผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Kaewsawatana, and Phramaha Hansa Dhammaso (2021) เรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ศึกษากรณีนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนบ้านท่าคอยนาง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่านักเรียนสมาธิสั้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนไม่กล้าแสดงออก และขาดความอดทน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐานศึกษากรณี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์พบว่า หลักธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีสติ หลักธรรมหลักคือสติปัญญา 4 ซึ่งหลักสติปัญญา 4 เป็นการพัฒนาสติเชิงรับและสติเชิงรุกผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ทางกาย ความรู้สึก รู้เท่าทันความคิด และปัญญาเข้าใจธรรมชาติที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงอย่างมีสติ โดยใช้หลักไตรสิกขา 3 เป็นหลักสนับสนุน การพัฒนาการฝึกอบรมความประพฤติของนักเรียน โดยฝึกอบรมพัฒนาสติสมาธิ อบรมปัญญา ให้มีแนวคิดที่สามารถคิดวิเคราะห์ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสติปัญญา 4 เป็นหลักธรรมที่เอื้อต่อการสร้างสติและสมาธิให้มีความมั่นคง สามารถเอาใจจดจ่อกำลังที่ควรกระทำในขณะปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เมื่อมีสติและสมาธิที่มั่นคงแล้ว ย่อมทำให้การศึกษาตามหลักไตรสิกขาสัมฤทธิ์ผล เพราะความมั่นคงของสติ ที่จะช่วยทำให้มีสมาธิในการเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมถึงส่งผลต่อการฝึกฝนพฤติกรรมอันดีให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Phramaha Supakij Supakijjo (Pakdisaen) (2015) ได้นำเสนอ ในหนังสือพุทธจักรโลกร่มเย็นดับเชื้อได้ด้วยศาสนานิตยสารรายเดือน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา 3 ถึงแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนาก่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ด้านพฤติกรรม ความประพฤติ ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลและองค์กรสังคมโดยรวม ตลอดจนจนถึงประเทศชาติบ้านเมืองในอนาคตต่อไปอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Limcharoen (2019) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อสันติภาพเชิงพุทธบูรณาการพบว่า จิตภาพ การพัฒนาจิตใจจะส่งผลให้จิตใจมีสุขภาพจิตดี สมรรถภาพจิตดี และคุณภาพจิตดี มีจิตใจเสียสละ มีจิตสาธารณะพร้อมช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยใช้หลักสติปัญญา 4 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้เช่นกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ต้องใช้กระบวนการพัฒนาสติเชิงรุก และสติเชิงรับ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาการฝึกอบรม 4 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 สร้างศรัทธาอย่างมีสติขั้นตอนที่ 2 สืบค้นอย่างมีความหมายอย่างมีสติ ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาปัญญาของตนเองอย่างมีสติ ขั้นตอนที่ 4 สรุปและนำไปใช้อย่างมีสติ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีสติเป็นตัวขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) พัฒนาด้านสันติภายใน 2) การพัฒนาด้านการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน 3) พัฒนาด้านคุณลักษณะนักเรียนต้นแบบ 4) พัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม 5) พัฒนาแรงบันดาลใจและเป้าหมายชีวิต และ 6) พัฒนาด้านการใช้สื่ออย่างมีสติ โดยมุ่งการพัฒนาในด้านของสันติภายใน ด้านพฤติกรรมด้านคุณธรรม และด้านปัญญาของนักเรียน เป็นการพัฒนาทั้ง 4 ด้านไปพร้อมๆกัน ทั้งนี้เป็นเพราะ สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์การพัฒนาต้องดำเนินไปพร้อมๆ กัน 4 ทาง คือ การพัฒนาทางด้านกายภาพ การพัฒนาศีลธรรม หรือการพัฒนาสังคม การพัฒนาทางด้านจิตใจ และการพัฒนาทางด้านปัญญา โดยเป็นการนำเอาหลักพุทธสันติวิธีมาบูรณาการเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทั้ง 6 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือของท่าน Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammachitto) (2014) ได้นำเสนอในหนังสือวิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่พระพุทธศาสนากับความสมานฉันท์แห่งชาติ เป็นวิธีการศึกษาแบบบูรณาการ คำว่า“บูรณาการ” (Integration) หมายถึง การนำสิ่งที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนเกิดองค์รวม (The whole) ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันก็จะก่อให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ ความรู้ทั้งสองสายให้เชื่อมโยงเข้าหากัน วิธีการศึกษาแบบบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อเป็นเครื่องมือการพัฒนาการเรียนรู้ จัดได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบอริยสังฆโมเดล ตามบันได 9 ขั้น ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยที่ได้ศึกษา ทบทวนมา ผลการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีตะวันตกของ สกินเนอร์ เบนจามิน บรูม เพียเจต์ และธอร์นไคค์ มีข้อบกพร่องคือ ไม่มีแนวคิดแบบการเรียนรู้ที่มีสติ (การระลึกอยู่กับปัจจุบัน) และสมาธิ (ความตั้งมั่น) เป็นตัวขับเคลื่อนการเรียนรู้ แต่แนวคิดแบบใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัย เพื่อดึงดูดความสนใจและแรงจูงใจแก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ จะใช้การเสริมแรงเพื่อให้เกิดพฤติกรรมซ้ำ มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่การเรียนรู้ที่ยากขึ้นเป็นต้น

หลักการนำเอาแนวคิดทฤษฎีตะวันตกและหลักพุทธสันติวิธีมาบูรณาการเข้าด้วยกัน ได้แก่ งานวิจัยของ Ruangsi, Phramaha Hansa Dhammaso, and Phra Promote Vadakovido (2021) เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีสติ และสมาธิเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสวายพิทยาคม ตำบลสวาย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยได้นำเอาหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการ แนวคิดทฤษฎีตะวันตก ทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมรักเรียน (ฉันทะ) และเกิดความเพียรพยายาม (วิริยะ) ที่จะแสวงหาความรู้และเอาใจใส่ไม่ทอดทิ้ง (จิตตะ) อยากเรียนรู้ ทำให้เกิดการปรับปรุงการเรียนรู้นั้นสร้างปัญญา พร้อมทั้งจะแก้ไขสร้างคุณค่าเสริมให้ตนเอง

สรุป

บริบทและสภาพปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา พบว่าพื้นที่ของโรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี การคมนาคมสะดวก 1) ทางด้านเศรษฐกิจมีผลกระทบจากโควิด นักเรียนมีปัญหาด้านกายภาพภาพการแต่งกายไม่เรียบร้อย ทางด้านพฤติกรรมนักเรียน 2) ด้านพฤติกรรม ความประพฤติไม่เรียบร้อย ขาดระเบียบวินัย ส่งการบ้านไม่ตรงเวลา นักเรียนติดโซเชียล ไม่กล้าพูดความจริง 3) ด้านจิตภาพ นักเรียนไม่กล้าแสดงออก ขาดจิตอาสาเมตตา ขาดสติจดจ่อการเรียน

ขาดความอดทน 4) ด้านปัญญาภาพ ขาดปัญญาในการแก้ปัญหาการเรียน ขาดทักษะในการแก้ปัญหา ขอบข่ายเพื่อน และใช้เครื่องมือพัฒนาตามหลักธรรมหลักคือสติปัญญา 4 หลักสติปัญญา 4 เป็นการพัฒนา สติเชิงรับและสติเชิงรุก ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ทางกาย ความรู้สึก รู้เท่าทันความคิด และปัญญาเข้าใจ ธรรมชาติที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงอย่างมีสติ โดยใช้หลักไตรสิกขา 3 เป็นหลักสนับสนุน การพัฒนาการ ฝึกอบรมความประพฤติของนักเรียน โดยฝึกอบรมพัฒนาสติสมาธิ อบรมปัญญา ให้มีแนวคิดที่สามารถคิด วิเคราะห์ได้ ด้านพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ 4 ด้านคือ 1) สันติภายใน 2) พัฒนาพฤติกรรม ด้านความประพฤติ 3) พัฒนาคุณธรรม 4) ด้านปัญญา ดังนั้น การพัฒนาสติ ชั้นดี สันติการเป็นนักเรียนตัวอย่าง ทั้งเชิงรับและสติ เชิงรุก ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ทางกาย ความรู้สึก รู้เท่าทันความคิด และปัญญาเข้าใจธรรมชาติที่เกิดขึ้นตาม ความเป็นจริงอย่างมีสติ โดยใช้หลักไตรสิกขา 3 เป็นหลักสนับสนุน การพัฒนาการฝึกอบรมความประพฤติของ นักเรียน โดยฝึกอบรมพัฒนาสติสมาธิ อบรมปัญญา ให้มีแนวคิดที่สามารถคิดวิเคราะห์ได้ กระบวนการ การพัฒนาการเรียนรู้อันมีสติเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัด นครราชสีมา พบว่า ต้องใช้กระบวนการพัฒนาสติเชิงรุก และสติเชิงรับ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาการฝึกอบรม 4 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 สร้างศรัทธาอย่างมีสติ ขั้นตอนที่ 2 สืบค้นอย่างมีความหมายอย่างมีสติ ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาปัญญาของตนเองอย่างมีสติ ขั้นตอนที่ 4 สรุปและนำไปใช้อย่างมีสติ ผ่านกิจกรรม การเรียนรู้โดยมีสติเป็นตัวขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) พัฒนาด้านสันติภายใน 2) การพัฒนาด้านการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน 3) พัฒนาด้านคุณลักษณะนักเรียนต้นแบบ 4) พัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม 5) พัฒนาแรงบันดาลใจและเป้าหมายชีวิต และ 6) พัฒนาด้านการใช้สื่ออย่างมีสติ โดยมุ่งการพัฒนา ในด้านของสันติภายใน พัฒนาพฤติกรรม พัฒนาคุณธรรม และพัฒนาปัญญาของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า นักเรียนยังขาดการเรียนรู้ที่มีสติ แต่งกายไม่เหมาะสม ความประพฤติไม่เรียบร้อย ขาดระเบียบวินัย ส่งการบ้านไม่ตรงเวลา นักเรียนติดโซเซียล ดังนั้น ทางโรงเรียน ควรมีนโยบายส่งเสริมกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อันมีสติเป็นฐานแก่เยาวชน เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับโรงเรียน ทั่วประเทศ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อันมีสติเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จังหวัดนครราชสีมา หลักสติปัญญา 4 มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสติ ทั้งเชิงรับและสติเชิงรุก ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ทางกาย ความรู้สึก รู้เท่าทันความคิด และปัญญาเข้าใจธรรมชาติที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงอย่างมีสติ โดยใช้ หลักไตรสิกขา 3 เป็นหลักธรรมสนับสนุน การพัฒนาฝึกอบรมความประพฤติของนักเรียน การพัฒนาสติสมาธิ การอบรมปัญญาให้มีแนวคิดที่สามารถคิดวิเคราะห์ได้ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและสู่ความสำเร็จที่ตนเอง ตั้งใจไว้ ตามแนวทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่ และนำมาบูรณาการร่วมกับหลักธรรมดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ อยากค้นหาสิ่งแปลกใหม่ แลกเปลี่ยน ทักษะคิด ให้เกิดความรัก มีความสามัคคี รู้หน้าที่ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การออกมาเปิดโลกทัศน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ต้องใช้กระบวนการพัฒนาสติเชิงรุก และสติเชิงรับ โดยมีขั้นตอน การพัฒนาการฝึกอบรม 4 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 สร้างศรัทธาอย่างมีสติ ขั้นตอนที่ 2 สืบค้น อย่างมีความหมายอย่างมีสติ ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาปัญญาอย่างมีสติ ขั้นตอนที่ 4 สรุปและนำไปใช้อย่างมีสติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

- 2.1 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ควรศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคล
- 2.2 การพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติ นำไปประยุกต์ใช้ฝึกอบรมสติกับบุคคลทั่วไป
- 2.3 นำการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน ไปพัฒนานักเรียนโรงเรียนอื่นทั่วประเทศต่อไป

References

- Buddhadasa Bhikkhu. (1985). *Consciousness*. 2nd Edition. Bangkok: Chakranukun Printing.
- Kaewsawatana, N., & Phramaha Hansa Dhammhaso. (2021). The Developmental Process of Mindfulness-Based Learning: A Case Study Upper Primary School at Ban Tha Khoi Nang School, Sisaket Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(3), 1001-1014.
- Limcharoen, K. (2019). *A Process of Leadership Development for Peace According to Buddhist Integration*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2017). The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021). Retrieved March 20, 2021, from https://www.nesdc.go.th/nesdb_en/ewt_dl_link.php?nid=4345
- Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammachitto). (2014). *How to Integrate Buddhism with Modern Science Buddhism and National Reconciliation*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press.
- Phramaha Supakij Supakijjo (Pakdisaen). (2015). Human Resource Development According to the Threefold Principles. *Buddhacakra*, 69(6), 52-58.
- Ruangsir, N., Phramaha Hansa Dhammhaso, & Phra Promote Vadakovido. (2021). The Development of Concentration and Mindfulness Based Learning Processes: A Case Study of the Junior Secondary School Students Sawaipittayakom, Sawai Sub-district, Prang Ku District, Sisaket Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(3), 988-1000.